

Selma Isić*

ARHIVSKA DJELATNOST U BOSNI I HERCEGOVINI I SAVREMENE INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

Izvlaček:

Arhivska dejavnost v Bosni in Hercegovini ter sodobne informacijske tehnologije

Vprašanje uporabe informacijskih tehnologij v sodobni arhivistiki je eno od temeljnih vprašanj moderne arhivske teorije in prakse. Sodobne informacijske tehnologije so med najpomembnejšimi dejavniki razvoja arhivske stroke, ki je tudi sama eden od ključnih informacijskih servisov v družbi, zato je povsem razumljivo, da je njeno delovanje neposredno odvisno od intenzivnosti in načina prilagoditve zahtevam informacijskega okolja, pa tudi od tega, kako uspešno bo sama prilagodila informacijske tehnologije pogojem in potrebam arhivov. Kakšno je vprašanje uporabe informacijskih tehnologij v sodobni arhivistiki ter kam gre splošni razvoj arhivske stroke v državi, to bi morali biti - v skladu s svetovnim trendom - prioritetni vprašanja bosansko-hercegovske arhivske stroke. Koliko gre slednja v korak s sodobnim svetom in kako močno ter na kakšen način so informacijske tehnologije prisotne v arhivski stroki Bosne in Hercegovine, to skuša avtorica pojasniti v pričujočem prispevku.

Ključne besede:

informacijske tehnologije, arhivska dejavnost Bosne in Hercegovine, informatizacija, arhivska zakonodaja.

Abstract:

Archival Activities in Bosnia and Herzegovina and Modern Information Technologies

The question of using information technology in contemporary archival science is one of the fundamental questions of modern archival theory and practice. Modern information technologies are among the most important factors of the archival activity's development, which is one of the key information services in the society. Therefore, it is quite understandable that its effectiveness is directly dependent on the extent and manner in which it will adapt to the demands of the information environment and also how successfully it will adjust the information technology to the archives' requirements and needs. Questions relating to the use of modern information technologies in the archives of Bosnia and Herzegovina and where in general the development of archival activities in the country is heading, are issues, which according to international trends should be a priority in the archival profession of the country. This paper attempts to give answers to the following questions: "Do modern archives in Bosnia and Herzegovina keep pace with the modern world or not?" and "How is the information technology represented in archival practice?".

Key words:

information technology, archival activities in Bosnia and Herzegovina, informatization, archival legislation.

UVOD

Era informatizacije je na velika vrata ušla u arhivistiku i njen uticaj i djelovanje vidljivo je u svim aspektima rada i djelovanja arhiva, ali i društva - od pojave elektronskih dokumenata i potrebe posebnih uslova njene zaštite, do pitanja

* Isić Selma, Arhiv Tuzlanskog kantona, Ulica Franje Ledera 1, 75000 Tuzla, Bosna i Hercegovina.

validnosti i preuzimanja informacija nastalih na novim nosiocima informacija, kao i pitanja zakonskog uređenja ove problematike. Potreba za informacijom i pravo na nju uveliko su uticali i na jedan novi pravac usmjerili razvoj arhivske nauke ka modernizaciji i ubrzanju procesa arhivskog rada, ali i bržeg i jednostavnijeg pristupa informaciji. Promocija, predstavljanje i prezentacija arhivske građe dobija novo mjesto u cjelokupnoj djelatnosti arhiva u kojoj posebno značajnu ulogu imaju informacijski sistemi i nove informacijske tehnologije.

Ubrzani razvoj tehnologije i mogućnosti koje su njenom primjenom postale realne i primjetne u svim aspektima rada i društvenog života, utjecali su i na pravac i usmjerenje razvoja moderne arhivistike. Arhivi se iz tog razloga kao i mnoge druge kulturne, obrazovne i informacijske institucije okreću novim tehnologijama, čiju upotrebu prilagođavaju cjelokupnoj osnovnoj djelatnosti: prikupljanju, zaštiti, sređivanju, prezentovanju i korištenju arhivske građe.

»Mogućnost prenošenja zapisanih informacija u elektronički format, bilo da se radi o obavijesnim pomagalima ili samim izvorima, stvaranje opsežnih referalnih baza podataka, digitaliziranje zapisa te prenošenje kako opisnih informacija, tako i samih slika izvornika putem postojećih mrežnih resursa ili putem elektroničkog izdavaštva, u potpunosti su promijenili koncept istraživanja u arhivu, te usluga koje arhivi pružaju korisnicima. No bez obzira na sve promjene tehnologije i okruženja, zadaća arhiva ostaje ista - prepoznati, sačuvati, i učiniti dostupnim cjelovite, razumljive, pouzdane i autentične zapise neovisno o formatu u kojem se nalaze.«¹

Od informacijskih se proizvoda i usluga koje arhivi danas pružaju očekuje da budu dostupni u elektronskom obliku i širem krugu korisnika, ali i da sadržajem, oblikom i tehnološki budu prilagođeni zahtjevima suvremenog informacijskoga okruženja. U tom je smislu nužno razviti standardizirane mrežne usluge pristupa podacima o arhivskome gradivu zasnovane na Internet tehnologijama, on-line baze podataka i postaviti standarde kvalitete usluga koji neće biti niži od onih koje postižu drugi izvori informacija.²

U modernom savremenom svijetu većina arhivskih ustanova danas ima svoje odgovarajuće mrežne stranice (internet, web) na kojima su iste predstavljene kao ustanove, ali je istovremeno predstavljen i dio građe koja se u njima čuva. Ovisno o veličini, vrsti i tipu, ali naravno i finansijskim mogućnostima ustanova razlike su jedino u količini podataka koji su prezentovani na njihovim stranicama. Podaci koji se mogu naći se uglavnom odnose na popise arhivskih fondova i zbirki, a oni veći i finansijski stabilniji omogućavaju i on-line pretraživanje građe. Uglavnom je barem dio građe, posebno one interesantne ili posebno značajne, koja budi pažnju i interesovanje javnosti, prikazan u digitalnom obliku i dostupan korisnicima.

ARHIVSKA DJELATNOST I INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE - STANJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Trenutno stanje u oblasti primjene informacijskih tehnologija u arhivima Bosne i Hercegovine, tačnije u arhivskoj djelatnosti zemlje ne može se smatrati posebno zadovoljavajućim. Iako je njihova upotreba u arhivistici Bosne i Hercegovine započela još tokom devedesetih, nažalost kvalitet i kvantitet iste nije na zavidnom nivou.

¹ Vlatka Lemić, *Arhivi i internet - nove mogućnosti dostupnosti i korištenja arhivskoga gradiva*, *Arhivski vijesnik*, 45, Zagreb 2002., str. 208.

² J. Kolanović, *Arhivska služba Republike Hrvatske: stanje i izgledi razvoja*, *Arhivski vijesnik*, 44, Zagreb 2001., str. 27 i 28.

Problema je mnogo počevši od same pasivnosti i pomalo nezainteresovanosti službe po ovom pitanju, nerješenog arhivskog zakonodavstva, nepostojanja jedinstvenog informacionog sistema pa do niza stručnih problema vezanih za moderne informacijske tehnologije.

Za razliku od susjeda koji su još krajem osamdesetih započeli prve korake uvođenja novih tehnologija u arhivistiku, u Bosni i Hercegovini je to pitanje dugo vremena bilo zapostavljeno. Iako je još na nivou bivše države (Jugoslavije) postojala potreba izrade zajedničkog informacionog sistema u arhivskoj djelatnosti, te su aktivnosti na tom planu i djelimično započele, u Bosni i Hercegovini ništa konkretno ni značajno nije urađeno po ovom pitanju. Kasnija zbivanja u zemlji (ratni period 1992-1995) samo su još više usložnile ovaj problem, kao i mnoge druge i vratile u žižu interesovanja struke neke druge probleme prije svega pitanje zaštite arhivske građe. Tako da je tek u drugoj polovici devedesetih primjetno vraćanje pitanju upotrebe novih informacijskih tehnologija u arhivskoj struci Bosne i Hercegovine. I tada je to bilo uglavnom u neke osnovne i opšte svrhe. Većina arhiva u Bosni i Hercegovini danas je, mada skromno, ipak opremljena informatičkom opremom. U postojećim društvenim okolnostima i to su bila mukotrpana nastojanja da se modernizira i ubrza proces arhivskog rada, i da arhivi kao ustanove ne ostanu u potpunosti na marginama društvenih zbivanja. Ovo opremanje se uglavnom odvijalo izolovano i stihijski. Veliki dio opreme nabavljen je kao rezultat raznih donacija.³ I danas je jedno od najvećih problema arhivske djelatnosti u zemlji pitanje obezbjeđenja finansijskih sredstava potrebnih za nabavku savremene informatičke opreme potrebne za osavremenjavanje i efikasniji rad arhivskih ustanova.

Trenutna upotreba informacijskih tehnologija u Bosni i Hercegovini zasnovana je uglavnom na postojanju web stranica na kojima su predstavljeni neki podaci o organizaciji i radu arhivskih ustanova, kao i arhivski fondovi i zbirke koje pojedini arhivi čuvaju. Ako se pored toga uzme u obzir da ni sve arhivske ustanove u zemlji nemaju svoje web stranice, to dovoljno govori koliko je ovo pitanje zapostavljeno. Jedna od pozitivnijih stvari je to što su pojedini arhivi već ušli u procese digitalizacije arhivske građe. Primjetan je trend migracije građe na nove nosioce informacija, kako u cilju njene bolje zaštite tako i u svrhu jednostavnijeg, efikasnijeg i bržeg korištenja, što će svakako biti određena prednost kada se uđe u sam proces informatizacije.

Karakteristike upotrebe informacijskih tehnologija u Bosni i Hercegovini:

- pasivnost i pomalo nezainteresovanost službe po ovom pitanju,
- nepostojanje odgovarajuće zakonske regulative (nemamo Zakona o elektronskom poslovanju, Zakona o elektronskom potpisu, niti je ovo pitanje regulisano na odgovarajući način),
- postojanje web stranica na kojima su predstavljeni neki podaci o arhivskim fondovima i zbirkama pojedinih arhivskih ustanova,
- neadekvatan stručni kadar potreban kao nosilac poslova na području informacijskih tehnologija,
- marginalizacija problema informatizacije.

Ove osnovne karakteristike, ili možemo reći nedostaci u odnosu prema modernim tehnologijama i arhivskoj praksi prouzrokovali su niz problema sa kojima

³ Šaban Zahirović, *Perspektive arhivske službe Bosne i Hercegovine*, Zbornik radova Prvog kongresa arhivista Bosne i Hercegovine, Sarajevo 2006., str. 31.

se susreće arhivska djelatnost Bosne i Hercegovine, a čije rješavanje je uslov uključivanja u moderne evropske i svjetske arhivske tokove, ali i opstanak same djelatnosti u zemlji.

Neki od problema koji su izraženi u primjeni informacionih tehnologija, a sa kojima se susreće arhivska djelatnost Bosne i Hercegovine:

- problematika elektronskog poslovanja i arhiviranja,
- neadekvatna zakonska regulativa po ovom pitanju,
- nepostojanje jedinstvenog informacionog sistema - problem informatizacije,
- problem adekvatnog obrazovanja stručnog kadra na području informacijskih tehnologija.

PROBLEMATIKA ELEKTRONSKOG POSLOVANJA I ELEKTRONSKOG ARHIVIRANJA

Razvoj informacijskih tehnologija je donio brojne novine u djelovanju i radu kako registratura, tako i samih arhiva, a posebno se tiču upravljanja i korištenja dokumenata. Dovedi su do promjene načina rada i komunikacije: elektronske baze podataka i dokumenata zamjenjuju neke osobenosti kancelarijskog poslovanja, komunikacija elektronskim putem sve više zamjenjuje klasično slanje papirnih dopisa, obrazaca i dokumenata. Pored toga sve veći broj korisnika služi se novim tehnologijama što uzrokuje veliki porast dokumentarne građe u digitalnom obliku, što pak za sobom vuče mnoga pitanja, među kojima je svakako posebno važno pitanje elektronskog čuvanja dokumentarne građe i elektronskog arhiviranja.

Jedna od najvećih uticaja informacijskih tehnologija na arhivistiku pokazala se kroz elektronsko poslovanje. Modernizacija, osavremenjavanje, racionalizacija poslovnog procesa, brži pristup informacijama, kao i potreba efikasnijeg i djelotvornijeg upravljanja dokumentima i njena bolja zaštita uzrokovali su da je sve veći broj registratura koji sa klasičnog prelazi na moderni elektronski način poslovanja putem računara i druge informatičke opreme. To je trend koji je sve više primjetan i bosanskohercegovačkoj arhivskoj praksi. Ovo pitanje, međutim, u arhivskoj praksi Bosne i Hercegovine nosi sa sobom neke posebne probleme, kako one organizacijske prirode, tako i one zakonodavne i stručne.

Uvođenje elektronskih arhiva je proces, koji zahtjeva intenzivno sudjelovanje različitih struka. U pripremi za uvođenje e-arhiva moraju biti uključeni stručnjaci iz područja informatike i arhivistike, kao i predstavnici korisnika. Elektronski arhiv nije samo operacijski sistem, koji se namjesti u računar, nego je sklop priprema, usklađivanja, mašinske i programske opreme, sistema, operacija, potpore te obrazovnih procesa za korisnike. Da bi izbjegli teškoće kod uvođenja elektronskog poslovanja i arhiviranja, potreban je sistemski pristup pripremi odgovarajućeg zakonodavstva i stručnih smjernica na području elektronskog arhiviranja, pripremi i uvođenju sistema za elektronsko poslovanje kod korisnika, odnosno stvaralaca arhivske građe i priprema samih arhiva za preuzimanje i dugoročno čuvanje elektronske arhivske građe. To znači i obrazovanje i uključivanje arhivskih stručnih radnika u spomenute procese.⁴

Kada govorimo o elektronskom poslovanju i elektronskom arhiviranju u Bosni i Hercegovini, onda govorimo samo djelimično o onome što ovi pojmovi stvarno znače, jer ustvari mi ni nemamo pravog sistema upravljanja dokumentima. Informatički

⁴ Nada Čibej, *Kako se pripremiti na uvođenje elektronskih arhiva*, *Arhivska praksa 10*, Tuzla 2007., str.251.

sistem trebao bi da, posredstvom računara, obezbijedi evidentiranje dokumenata i upravljanje životnim ciklusom dokumenta. Ono što se u Bosni i Hercegovini trenutno primjenjuje je samo elektronsko evidentiranje dokumenata.

Većina registratura koji su započeli sa ovim procesima zadovoljavaju se jednostavnim sistemima koji su uglavnom zasnovani na elektronskoj obradi evidencija dokumenata (baza podataka o dokumentima) kako bi ostvarili dobru organizaciju, brz i efikasan pristup dokumentima i informacijama, dok se sve ostale radnje vezane za upravljanje dokumentima (obrada, pohranjivanje, zaštita i trajno čuvanje) odvijaju na tradicionalan način kancelarijskog i arhivskog poslovanja. Za razliku od toga »cjelovit sistem upravljanja dokumentima regulira cijelokupan životni ciklus dokumenta koji se sastoji od tri faze: oblikovanja sistema, kreiranja dokumenata i upravljanja dokumentima.«⁵

Na stepen i kvalitet elektronskog poslovanja bitno utiče pravni sistem u zemlji, tačnije arhivska legislativa i način na koji ona tretira ovu problematiku. Bosna i Hercegovina je jedna od zemalja koje još uvijek nema pravne propise koji regulišu ova pitanja. Tu se prije svega misli na postojanje ili bolje rečeno nepostojanje Zakona o elektronskom poslovanju ili Zakona o elektronskom potpisu.

Ako tome dodamo da ni postojećim arhivskim propisima ova problematika nije riješena jasno je zašto je elektronsko poslovanje samo djelimično u upotrebi. Budući da dokazna snaga elektronskog dokumenta nije pravno riješena, tj. elektronski dokument nema snagu originala jasno je zašto se kao krompomisno rješenje pojavljuje obaveza printanja na papir onih dokumenata koji su Listom kategorija registraturne građe vrednovani kao arhivska građa.

Da bi se prevazišle poteškoće kod uvođenja elektronskog poslovanja i arhiviranja potreban je sistemski pristup rješavanju postojećih pitanja. Prije svega potrebno je da jedna zajednička radna grupa na državnom nivou započne pripreme odgovarajućeg zakonodavstva i posebnih stručnih usmjerenja koja se tiču elektronskog poslovanja i arhiviranja, a koji bi naravno bili usaglašeni sa međunarodnim arhivskim standardima. Pored toga potrebno je raditi i saradivati i direktno sa onima koji su direktno zaduženi za izgradnju sistema za elektronsko poslovanje, te da na taj način direktno u izgradnju navedenih sistema uključe i potrebe arhivske struke. Posebno bitan korak je osposobljavanje i edukacija arhivskih stručnjaka na polju informatike i informacijskih tehnologija, a koje su potrebne zbog elektronskog arhiviranja.

PITANJE INFORMATIZACIJE ARHIVSKE DJELATNOSTI

Stanje u oblasti informatizacije u arhivima Bosne i Hercegovine ne može se smatrati zadovoljavajućim. Iako se ovaj proces može smatrati prioritetom arhivske službe zemlje on je još uvijek tek na samim počecima.

U teškim uslovima uzrokovanim promjenama koje je izazvala tranzicija društva, te ratna dešavanja tokom devedesetih, ali i suočena sa mnoštvom drugih problema u oblasti struke i arhivskog zakonodavstva arhivska služba zemlje je dugo vremena potpuno marginalizirala problematiku informatizacije. Zadnjih godina ovo pitanje je nešto aktuelizirano, tako da se o njemu razgovara i raspravlja, ali sve nažalost ne ide

⁵ Azem Kožar, Ivan Balta, *Pomoćne historijske znanosti i arhivistika*, Tuzla 2004.

dalje od razgovora. Svima je jasno da je proces informatizacije potrebno i neminovno pokrenuti, ali kako i na koji način nitko ustvari detaljnije ne obrazlaže.

Ono što je očito je činjenica da je upotreba informacijskih tehnologija, a time i informatizacija u Bosni i Hercegovini još uvijek na samom početku. Ne postoji jedinstven informacioni sistem, ali ne postoje ni odgovarajuće baze podataka zasnovane na jedinstvenim i zajedničkim propisima, koji bi kao takvi bili dobra osnova za prenos na internet i druge mreže. Potrebno je već sad raditi da bi se ovi problemi na vrijeme prevazišli. Prije svega potrebno je utvrditi stanje fondova u arhivima i izvršiti sve moguće pripreme kako bi građu na adekvatan način pripremili za upotrebu u okviru modernih informatičkih tehnologija.

Pri tome se kao posebno važno ističe pitanje obrade i opisa fondova u arhivima Bosne i Hercegovine. Primjetno je da primjena opisa po građe međunarodnim standardima, a koji se tiču opisa građe nije zadovoljavajuća. Malo pažnje se poklanja međunarodnim arhivskim standardima za opise arhivske građe ISAD(G), ISAAR(CPF), ali i novijim čija bi blagovremena ukorporiranost u procese obrade i sređivanja arhivske građe uveliko olakšala provođenje informatizacije koja je neminovna. Specifičnost ovih standarda se ogleda u tome što oni ne propisuju na koji je način potrebno opisati neku cjelinu, nego postavljaju zahtjeve za strukturne podatke koji ustvari i služe za oblikovanje opisa. Iz tog razloga podaci dobijeni na ovaj način dobra su osnova u informatizaciji koja je danas zastupljena u arhivistici. Iako implementacija ovih standarda nije ograničena samo na informacione sisteme nego je njihova upotreba moguća i kod izrade klasičnih arhivskih informativnih pomagala, u Bosni i Hercegovini je njihova primjena uglavnom sporadična, jer sem pojedinačnih izolovanih slučajeva upotrebe od strane arhivista na obradi nije primjetno njihovo veće korišćenje. Ovo naravno predstavlja svojevrsan problem jer će izrada popisa urađenih po ovim standardima biti preduvjet izgradnje jedinstvenog informacionog sistema.⁶ Jedna od pozitivnijih stvari svakako je činjenica da su pojedini arhivi već ušli u procese digitalizacije arhivske građe (u čemu se posebno ističe Arhiv Tuzlanskog kantona), što će svakako biti određena prednost kada sam proces informatizacije započne.

Pored toga svakako jedno od osnovnih pitanja treba da bude umrežavanje arhivskih ustanova u zemlji i na taj način stvaranje nacionalne arhivske mreže čime bi se uspostavio jedinstven arhivski informacioni sistem. Isti bi trebao da bude utemeljen na međunarodnim standardima čime bi se otvorila mogućnost uključivanja u međunarodne arhivske mreže. Formiranjem jedinstvenog informacionog sistema, prikupljanje podataka o arhivskoj građi, imaocima i stvaraocima na jednom mjestu, tj. stvaranjem jedinstvene baze podataka arhivske građe i sistema evidentiranja i obrade stvorila bi se dobra osnova za integrisanje i razmjenu podataka arhiva u državi, čime bi se svakako unaprijedila arhivska struka.

Evidentno je da je trenutna upotreba informacijskih tehnologija u Bosni i Hercegovini zasnovana uglavnom na postojanju web stranica na kojima su predstavljeni arhivi kao ustanove, te neki podaci o arhivskim fondovima i zbirkama pojedinih arhivskih ustanova. Takvo stanje u arhivskoj djelatnosti svakako se ne može smatrati zadovoljavajućim. Ako se pored toga uzme u obzir da ni sve arhivske ustanove u zemlji nemaju svoje web stranice, tačnije da od 11 arhivskih ustanova u zemlji samo njih pet imaju svoje web stranice, to dovoljno govori koliko je ovo

⁶ Selma Isić, *Informatizacija arhivske djelatnosti u Bosni i Hercegovini - stanje i perspektive*, Arhivska praksa 13, Tuzla 2010., str. 256.

pitanje zapostavljeno i koliko smo realno daleko od savremenih arhivskih tokova. Do pojave interneta i WWW-a, ljudi su širom svijeta potrebne informacije prikupljali prevashodno iz štampe, radija, pa zatim televizije. Svaki od navedenih medija imao je veliki značaj kojim je uticao i mijenjao naš odnos prema informaciji, ali ni jedan u tolikoj mjeri kao što je to slučaj danas, sa pojavom modernih informacijskih tehnologija. Uključivanje arhiva u navedene virtualne mreže je potrebno i, prije svega, neophodno za egzistenciju istih. U današnje vrijeme, korisnici traže pristup informaciji sad i odmah, a ne sutra ili nekad poslije. Neiskorištenost mogućnosti koje pružaju virtualne mreže svakako je velika manjkavost arhivske djelatnosti u Bosni i Hercegovini. Potrebno je što hitnije raditi na promjeni takovog stanja i uključivanju arhiva na virtualne mreže, te tako omogućiti svojim korisnicima jedan novi prostor za komunikaciju. U protivnom arhivi će dovesti u pitanje osnovu svog opstanka, jer će postajati sve manje važni u savremenom svijetu, bez obzira na činjenicu da je njihova važnost i smisao postojanja kao čuvara memorije društva i čuvara znanja neupitna.

Arhivska služba Bosne i Hercegovine se mora uhvatiti u koštac sa ovom problematikom i početi da rješava jedno po jedno pitanje koje se postavlja pred nju. Možda bi dobar početak bio formiranje jednog posebnog odjeljenja u okviru arhivske službe čiji zadatak bi bio samo praćenje i unapređenje rada i djelovanja struke na području informatizacije i upotrebe informacijskih tehnologija u arhivistici. To bi se odjeljenje trebalo sastojati od obrazovanog stručnog kadra upoznatog sa temeljima informatizacije koji bi mogao uraditi detaljan odgovarajući plan provođenja informatizacije i izvršiti i nadgledati same predpripremne procese koji će olakšati sam projekat informatizacije arhivske službe kad dođe vrijeme.

OBRAZOVANJE, EDUKACIJA I SAVREMENE INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

Pitanje savremenih informacijskih tehnologija i obrazovanja i edukacije arhivista je posebno pitanje arhivske djelatnosti Bosne i Hercegovine. Bez odgovarajućeg stručnog kadra efikasnost i djelotvornost bilo koje djelatnosti dolazi u pitanje. Iz tog razloga osposobljavanje arhivskih stručnjaka na području informacijske tehnologije za potrebe modernog djelovanja i rada arhiva je presudno i odlučujuće. Nepostojanje edukovanog kadra dovodi u pitanje vršenje osnovnih zadataka arhiva kao ustanova.

Ovo pitanje u Bosni i Hercegovini je posebno izraženo. Pored nepostojanja adekvatnog osnovnog institucionalnog obrazovanja arhivista uopšte, to pitanje se u mnogome komplikuje potrebom za posebnim specijalističkim znanjima iz oblasti informacijskih tehnologija. Poražavajuća je činjenica da danas u arhivskoj djelatnosti zemlje gotovo i nemamo stručnog kadra koji bi se mogao nositi sa mnoštvom problema koji su prisutni u korištenju informacijskih tehnologija u arhivistici (pitanja zakonodavstva, elektronskog poslovanja i elektronske arhive, informatizacije arhivske službe, upotrebe interneta i weba u arhivistici, pitanje obrazovanja stručnog kadra).

Potrebno je stvoriti realne uslove za zapošljavanje stručnjaka iz oblasti informacijskih znanosti, ali je potrebno i raditi na doedukaciji postojećeg arhivskog kadra u oblasti informacijskih tehnologija. Sve to mora biti dugoročna strategija ali koja mora započeti odmah. Organizovanje odgovarajućih radionica, koje bi uključile stručnjake iz svih arhiva i koje bi na taj način približili neke od navedenih problema, ali i ponudili moguća rješenja bile bi dobar početak.

ZAKLJUČAK

Upotreba informacijskih tehnologija je trenutno jedno od najaktuelnijih, najzahtjevnijih, ali i najhitnijih pitanja arhivske djelatnosti u Bosni i Hercegovini. Potreba za informacijom i pravo na nju uveliko su uticali i na jedan novi pravac usmjerili razvoj arhivske nauke, ka modernizaciji i ubrzanju procesa arhivskog rada, ali i bržeg i jednostavnijeg pristupa informaciji, naravno uz pomoć savremenih informacijskih tehnologija.

Njihova primjena u Bosni i Hercegovini nije baš zadovoljavajuća i povlači za sobom mnoga pitanja. Prije svega: pitanje elektronskog poslovanja i elektronskog arhiviranja, zakonske legislative koja se tiče upotrebe savremenih informacijskih tehnologija, pitanja informatizacije, umrežavanja arhivskih ustanova u zemlji, upotrebe web stranica i interneta, kao i pitanje edukacije i obrazovanja stručnih radnika u oblasti informacijskih tehnologija.

Moderni pravci arhivistike bez osavremenjavanja, upotrebe informacijskih tehnologija i direktnog uključivanja u procese informatizacije nemaju perspektive i budućnosti. Ignorisanjem i pasivnošću prema ovom pitanju dovodimo u pitanje budućnost arhivske djelatnosti uopšte, kao i pitanje egzistencije arhiva kao institucija u modernom društvu. Jer nastavak tradicionalnog, klasičnog rada i djelovanja nije dovoljan da odgovori na sve zahtjeve i izazove modernog društva postavljene pred arhive i arhivsku službu zemlje. Zato je upotreba savremenih informacijskih tehnologija, prije svega, potreba modernih arhiva koja im omogućava obavljanje osnovnih zadaka kao ustanova. To nije opcija nego usmjerenje budućeg opstanka arhivske djelatnosti.

SUMMARY

ARCHIVAL ACTIVITIES IN BOSNIA AND HERZEGOVINA AND MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES

Today the use of information technology is one of the most current, most challenging and pressing issues of archival activities in Bosnia and Herzegovina. The need for information and the right to access it have influenced a new direction of the archival science; that is to modernize and speed up the process of archival work, but also to achieve faster and easier access to information, of course, with the help of modern information technologies. Their application in Bosnia and Herzegovina is not satisfactory, and entails many issues. First of all: the issue of electronic commerce and electronic filing, the legal framework concerning the use of modern information technology, issues of computerization, networking of archival institutions in the country, using websites and the internet, as well as the issue of education and training of professionals in the field of information technology.

Modern archival directions without modernization, with a lack of using of information technology and its direct involvement in the process of computerization, have no perspective. Ignorance and passivity towards the issue question the future of archival activities in general and the question of the existence of archives as institutions in modern society. For the continuation of traditional work and activities it is not sufficient to respond to the demands and challenges of modern society laid to archives and archival services of the country. Therefore, the use of modern information technologies for the needs of modern archives allows them to perform basic tasks as institutions. This is not an option, but the orientation of the future survival of archival activities.